

*Козачишина О. Л.,**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології**Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського**Мосійчук А. В.,**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології**Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*

ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО ЕФЕКТУ В МАЛІЙ ПРОЗІ ГЕКТОРА МАНРО

Анотація. Статтю присвячено вивченню лінгвокогнітивного механізму створення комічного ефекту в художньому англомовному тексті. Методологічною основою дослідження є фреймова теорія, розроблена М. Мінським. Згідно з фреймовим підходом людська пам'ять зберігає знання у вигляді певних упорядкованих структур (фреймів). Несподівана зміна фреймів (рефреймінг) спричиняє ефект ошуканого очікування, когнітивного дисонансу, що і призводить до комічного ефекту. На лінгвокогнітивному рівні така трансформація постає у вигляді мовної гри, а тому аналіз засобів комічного має поєднувати когнітивний та власне лінгвістичний підходи. Фрейми є первинними по відношенню до слів: у свідомості адресанта спочатку з'являються певні фрейми, що експлікуються певними мовними засобами та прийомами, а рефреймінг відбувається у свідомості адресата під час їх сприйняття. Будь-який вид рефреймінгу викликає появу ментальної опозиції «логічне–нелогічне», «можливе–неможливе», «високе–низьке». Зазначений механізм творення комічного ефекту стосується глибинних структур людської свідомості, а отже, носить універсальний характер. Разом із тим немає достовірних даних щодо специфіки актуалізації видів рефреймінгу залежно від мовно-культурного чинника та типу дискурсу. Важливо також урахувати особистісні преференції мовця щодо використання певного механізму творення комічного. Дане дослідження присвячено особливостям формування комічного ефекту в коротких оповіданнях Гектора Манро (псевдонім Сакі). Здійснений аналіз фактичного матеріалу дав змогу встановити, що основними мовними засобами творення комічного ефекту в оповіданнях Сакі виступають: гра слів, що базується на обігранні багатозначності або ж на руйнуванні різного роду прецедентних текстів (фразеологічних одиниць, цитат, афоризмів), а також використання стилістично маркованої лексики та ускладнених синтаксичних конструкцій у невідповідному оточенні. У роботі проаналізовано специфіку рефреймінгу, що виникає під час використання кожного із зазначених прийомів мовної гри. У більшості випадків спостерігається реалізація ментальної опозиції «логічне–нелогічне» та «високе–низьке», які нерідко поєднуються в межах одного контексту.

Ключові слова: Гектор Манро, комічний ефект, фреймова теорія, рефреймінг, ментальна опозиція, когнітивний механізм.

Постановка проблеми. Питання, пов'язані з породженням та сприйняттям гумору як різновиду комічного, є важливою

темою міждисциплінарних студій, що мають давні традиції у філософії, психології, мовознавстві, літературознавстві, соціології. У фокусі уваги вітчизняних та зарубіжних дослідників перебувають різні аспекти гумору, його форм, базових механізмів, особливостей прояву в різних дискурсах та мовних спільнотах. Незважаючи на відмінності в трактуванні сутності гумору різними науками, всі вони не суперечать, а, радше, доповнюють одне одного, поглиблюючи розуміння цього багатоаспектного явища. Хоча історія дослідження питання сягає ще часів античності, інтерес до нього не вщухає донині, позаяк жодному досліднику поки не вдалося дати вичерпного пояснення природи комічного.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальним та досить продуктивним напрямом наразі стає вивчення комічного з позицій лінгвопрагматичного та когнітивного підходів. Так, у ракурсі лінгвопрагматики механізм комічних смислів аналізується на основі теорії комунікативного акту Дж. Остіна та Дж. Серля, теорії імплікатур та принципу кооперації П. Грайса, а також як наслідок недотримання постулату ввічливості Дж. Ліча [див. напр. 18; 19 та ін.]. З позицій кроскультурної прагматики та семіотики гумористичний дискурс розглядається як текст, занурений у ситуацію сміхового спілкування. Підставою класифікації типів комічних текстів у даному випадку слугує певна семіотична модель, в основі якої лежить знакова теорія Ч. Морріса [3; 8; 13 та ін.].

У ракурсі когнітивного підходу провідним механізмом створення комічного ефекту виступають різні відхилення від норми та поєднання суперечливих (непоєднаних) явищ на різних рівнях мови. Комічний ефект у цьому випадку вважається наслідком «відхилення від когнітивного та мовного стереотипу» [9, с. 11].

Когнітивно-прагматичний вимір комічного уможливорює застосування до вивчення цього явища фреймового підходу, що спирається на стереотипність людської свідомості. З позицій фреймової теорії, розробленої американським ученим М. Мінським [6], упорядкованість певного досвіду фіксується у мовній свідомості носіїв мови певним стереотипним набором смислових компонентів або ж шаблонної ситуації, відображеною у прототиповій структурі фрейму, що актуалізується в певному дискурсі. В основі механізму виникнення комічного ефекту лежить відхилення від норми, що, як правило, призводить до різкої та несподіваної зміни двох «бачень» ситуації, до

переключення початкового змістового плану висловлювання (вихідний фрейм) на інший, виражений у кінцевому гумористичному (комічному) фреймі, тобто до зміни фреймів. Суть комічного тексту базується на «фреймовій трансформації, що викликає когнітивний дисонанс, який вирішується сміховою реакцією» [2, с. 224].

Особливо важливою умовою породження гумору є елемент несподіванки, який раптово руйнує прогноз адресата щодо того, що повідомлення буде логічним. Сила гумористичного ефекту залежить від ступеня «спорідненості» фреймів: чим віддаленіше один фрейм від іншого, чим менш істотний зв'язок між ними, тобто чим менше загальних терміналів мають фрейми, тим сильніше гумористичний ефект [1, с. 15].

Аналогічний підхід до тлумачення комічного прослідковується також у скриптовій теорії, детально описаній Віктором Раскіним в одній з основоположних праць із теорії гумору «Семантичні механізми гумору» [24]. У своїй монографії автор робить спробу вибудувати цілісну теорію гумору на основі гіпотези, суть якої полягає в тому, що гумористичний текст зорієнтований на два різні скрипти (узагальнені уявлення про дійсність), і ці скрипти знаходяться у відносинах опозиції.

Хоча в наш час когнітивний підхід до вивчення природи комічного ефекту стає все більш поширеним [4; 7; 11; 14; 15; 16; 17 та ін.], аналіз англійського художнього дискурсу з цих позицій носить спорадичний характер.

Метою статті є спроба застосування фреймового підходу задля розкриття механізму творення комічного ефекту в оповіданнях Гектора Хью Манро. Постать цього блискучого англійського письменника, що творив під псевдонімом Сакі, знаходиться в тіні його видатних літературних колег та не знайома широкому загалу читачів. Продовжуючи традиції класичної англійської літератури й одночасно виступаючи новатором, Сакі вплив у своїх працях дух Едвардіанської епохи. Він відомий передусім своїми короткими оповіданнями, в яких смішне та абсурдне нерідко поєднуються з похмурим та зловісним. У деяких творах присутній навіть готичний містицизм. Сакі вирізняється гострим язиком, іронічним вишуканим стилем, чорним гумором. Критики вважають, що він значною мірою вплинув на творчість Івліна Во та Пелема Вудгауза, шанувальниками його творів були Алан Мілн та Роальд Даль [10, с. 4]. Прикро, що праці Сакі наразі не отримали належної оцінки та уваги дослідників. Недостатня вивченість творчості Гектора Манро загалом та особливостей засобів комічного ефекту в його оповіданнях зокрема визначає актуальність та новизну даної розвідки. Важливим також видається необхідність подальшого вивчення механізмів творення комічного ефекту, розроблення апарату вивчення когнітивного підґрунтя комічних текстів, стандартизації засобів гумору в певній мові та культурі.

Виклад основного матеріалу. Як уже зазначалося, комічне може базуватися на перетині чи зіткненні фреймів, відмові від заданих векторів інтерпретації та руйнуванні стереотипів, що є основою трансформації серйозного в смішне. На лінгвокогнітивному рівні подібна трансформація постає у вигляді мовної гри, а тому аналіз засобів комічного потребує поєднання когнітивного та власне лінгвістичного підходів, що дозволяє проникнути в сутність явища, розкрити його закономірності, пояснити особливості використання тих чи інших мовних засобів [4, с. 7]. Вважаємо за необхідне відзначити, що згідно з положеннями теорії М. Мінського фрейми первинні по відношенню

до слів: у свідомості адресанта спочатку з'являються певні фрейми. Таким чином, адресант свідомо (іноді неусвідомлено) породжує гумор за допомогою використання будь-яких засобів і прийомів, а рефреймінг (тобто «зміна фрейма, переміщення певного образу або переживання в новий фрейм» [12, с. 517]) відбувається у свідомості адресата під час їх сприйняття. Ще одним важливим моментом аналізу є розуміння того факту, що будь-який вид рефреймінгу викликає появу ментальної опозиції «логічне–нелогічне», «можливе–неможливе» (реалізується за допомогою невідповідностей «нормальне–ненормальне», «реальне–нереальне», «істинне–хибне»), «високе–низьке» [1, с. 15] або ж згідно з іншим підходом – «реальне–нереальне», «нормальне–несподіване», «можливе–неможливе» [24].

Як показує аналіз фактичного матеріалу, провідними мовними засобами творення комічного ефекту в оповіданнях Сакі виступають:

- гра слів, що становить основу таких стилістичних фігур, як зевгма та руйнування різного роду прецедентних текстів (фразеологічних одиниць, цитат, афоризмів);
- використання лексики певного функціонально-стилістичного забарвлення, що не відповідає зображуваній ситуації;
- ускладнені синтаксичні конструкції в невідповідному оточенні.

Використання комічних фразеологізмів значною мірою базується на структурній трансформації, тобто перетворенні компонентного чи структурного складу фразеологічних одиниць (розширення, скорочення, заміна, перестановка), що супроводжується зміною значення, а також на контекстуальній транспозиції, тобто переосмисленні значення фразеологізму без зміни його складу та структури (подвійна актуалізація).

Здатність фразеологізмів до трансформації чи транспозиції є наслідком часткового збереження фразеологічними одиницями внутрішньої форми, а саме вихідного буквального значення і відносної сталості словосполучення, що уможлиблює адаптацію їх цілісного метафоричного значення до конкретних умов спілкування [5, с. 48].

У випадку подвійної актуалізації відбувається несподівана зміна фреймів, один з яких актуалізується фразеологічно зв'язаним значенням сталого виразу, а інший – його буквальним значенням.

Приведемо приклад подвійної актуалізації з оповідання «Reginald on Besetting Sins. The Woman Who Told The Truth». У даному оповіданні йдеться про жінку, яка вирішила весь час казати правду, за що довелося поплатитися втратою багатьох друзів і навіть своєї куховарки.

On a raw Wednesday morning, in a few ill-chosen words, she told the cook that she drank. She remembered the scene afterwards as vividly as though it had been painted in her mind by Abbey. The cook was a good cook, as cooks go; and as cooks go she went [20, p. 205].

Вираз “as (far as) smth (smb) goes” зазвичай вживається у значенні «що стосується кого- або чого-небудь», тобто слугує для вираження оцінки певної ситуації чи людини, що й актуалізує відповідний фрейм у свідомості читача, коли він бачить початок речення, яке можна перекласти як «*що стосується її як куховарки, то куховаркою вона була хорошою*». У другій же частині фразеологізм перетворюється у вільне словосполучення, оскільки поруч вжиті слова, які є мотивуючими саме для прямого значення дієслова “to go” (“she went”). Таким чином,

реалізується пряме значення виразу “*as cooks go*”, що актуалізує фрейм «рух, зміна місця перебування»: *as cooks go she went (як ідуть куховарки, вона пішла)*. Несподіваність подібного логічного переключення викликає появу гумористичного ефекту.

Зміни у структурі фразеологізмів змушують адресата, так само як і за подвійної актуалізації, сприймати одночасно метафоричне та вільне значення фразеологічної одиниці. Сприйняття фразеологізму, що навмисно трансформується шляхом вклинювання чужорідних елементів, може викликати накладання різнопланових фреймів у свідомості адресата і створювати комічний ефект.

Розглянемо приклад деформації фразеологізму в оповіданні “*Fur*”. У ньому автор розповідає про двох дівчат, одна з яких (Сюзанна) мала необережність поділитись зі своєю подругою (Елеонорою) наміром попросити свого багатого кузена подарувати їй на день народження шубу з чорнобурки. У результаті шубу з чорнобурки отримала Елеонора, яка переконала кузена, що Сюзанна мріє про в'язло, яке вона й отримала на день народження. Таким чином, шуба стала причиною неприязні між дівчатами:

A cloud has arisen between the friendships of the two young women; as far as Eleanor is concerned the cloud has a silver-fox lining [21].

На початку речення спостерігаємо реалізацію метафоричного значення слова *cloud* (*a cloud has arisen between the friendships*), що актуалізує у свідомості читача фрейм «неприємність, перешкода». У другій частині речення автор вживає змінений ідіоматичний вираз, за рахунок чого відбувається одночасна актуалізація двох фреймів. Перший з них продовжує початково задану інтерпретацію слова *cloud* у складі традиційного фразеологічного виразу “*Every cloud has a silver lining*”, що дослівно перекладається «у кожній хмарі є сріблясте (тобто сонячне) підсвічення» і означає «навіть у поганій ситуації є щось хороше». Разом із тим автор додає до складу виразу елемент “*fox*” (*a silver-fox lining*), що слугує тригером для реалізації буквального значення слова “*lining*” (підкладка) і актуалізує фрейм «одяг» (а саме з чорнобурки або ж зі сріблястої лисиці). Таким чином, відбувається накладання двох фреймів, що порушує передбачувану логіку інтерпретації, одночасно актуалізує два значення однієї лексеми, що і створює комічний ефект. При цьому втрачається оптимістична складова частина фразеологізму – сподівання на краще, акцент зроблено на семантичному компоненті «перешкода, проблема».

Деяко інший механізм створення комічного ефекту, що базується на розширенні фразеологізму, бачимо в оповіданні «*Wratislav*». У ньому йдеться про намагання однієї з героїнь видати свою дочку заміж за юнака на ім'я Вратислав, який мав не дуже гарну репутацію. На початку оповідання автор дає таку характеристику головного героя: *The youngest boy, Wratislav, who was the black sheep of a rather greyish family, had as yet made no marriage at all* [20, p. 70]. Фразеологізм «*the black sheep of the family*» несе в собі негативну конотацію і дослівно перекладається як «чорна вівця в родині». У даному випадку реалізується метафоричне значення колороніму «чорний» як уособлення чогось поганого, недоброго, небажаного. У даному випадку йдеться про недостойного члена родини. При цьому імплікується, що родина має бути бездоганною, саме тому недосконалий член родини є причиною сорому для решти. Таким чином, активується фрейм «сором для (поряд-

ної) родини». Однак додавання елемента “*rather greyish*” стосовно родини задає несподіваний вектор інтерпретації добре відомого виразу, активуючи фрейм «недосконала родина», що змушує читача переглянути своє негативне ставлення до головного персонажа, який виглядає не так уже й погано на тлі свого «сіруватого» сімейства.

Досить частотним засобом творення гумористичного ефекту в оповіданнях Сакі виступає заміна компоненту сталого виразу. Так, у реченні “*The Princess always defended a friend's complexion if it was really bad. With her, as with a great many of her sex, charity began at homeliness and did not generally progress much farther*” [20, p. 230] можна легко розпізнати англійську приказку “*charity begins at home*”, в якій елемент *home* замінено на однокореневий *homeliness* (простота, невибагливість, відсутність зовнішнього лоску). Оригінальний вислів стосується необхідності робити добро для людей, починаючи з найближчого оточення (елемент *at home*), актуалізуючи фрейм «доброчинність». Заміна ж компоненту призводить до повної зміни значення виразу і, як результат, активації фрейму «зовнішність». Автор натякає на жадібність та лицемірство головної героїні, жертвовність якої обмежувалась її спробами гарно відгукуватись про зовнішність іншої, до того ж не дуже вродливої жінки. Подібний радикальний рефреймінг, що призводить до переключення з позитивного на негативне, з високого – на низьке, надає уривку іронічного звучання.

Поява ментальної опозиції «логічне–нелогічне» та «високе–низьке» можлива також і в разі гри слів, що базується на багатозначності або ж використанні омонімів. Слово, вжите в одному з можливих значень, спочатку активує один фрейм, а потім несподівано відбувається активація другого фрейму, спорідненого з попереднім (у випадку багатозначності), або ж неспорідненого (за омонімією).

Прикладом такої гри слів може слугувати уривок з оповідання Сакі «*The Blind Spot*»:

I believe I once considerably scandalised her by declaring that clear soup was a more important factor in life than a clear conscience. [22]

У наведеному прикладі відбувається актуалізація різних споріднених значень слова «*clear*», що супроводжується опозицією «високе (моральне, піднесене) – низьке (матеріальне, приземлене)». У фразі *clear soup* реалізується значення «прозорий» (суп), що тим самим активує фрейм «їжа». Те ж саме слово в цьому ж реченні проявляє інше значення в сполученні зі словом *conscience* й активує фрейм «чесність». Обидва активовані фрейми об'єднані загальним терміналом «чистота, досконалість». Зв'язок між фреймами важко зрозуміти через несподіваність асоціацій між досить далекими явищами, які зіставляються в контексті, що і призводить до комічного ефекту.

Іншим випадком гри слів, теж досить частотним у творах Г. Манро, є використання прийому зевгми, яка являє собою навмисне поєднання слів у однаковому граматичному, але різному семантичному контексті. Нерідко одне чи кілька слів уживається в прямому значенні, а інше – в переносному або ж фразеологічно зв'язаному. З позицій фреймової теорії когнітивний механізм зевгми можна пояснити таким чином: елемент (або ж кілька елементів) з ланцюжка однорідних слів активує певний фрейм, інше слово, що зазвичай стоїть останнім у ланцюжку, несподівано активує новий фрейм. Спільний граматичний зв'язок поєднує актуалізовані фрейми, проте в семантичному

вимірі слова з ланцюжка не мають нічого спільного, тому і фрейми не можна вважати спорідненими.

Наведемо приклад з оповідання «The Lumber Room», центральними персонажами якого є хлопчик на ім'я Ніколас та його сувора тітка. Дотримуючись поширених в Едвардіанську епоху принципів виховання, тітка тримала дітей у строгості, часто позбавляла їх усіляких розваг, як покарання за непослух забороняла ходити до саду. Однак упертий Ніколас не дуже дослухався до тітчиних заборон: *Nicholas did not admit the flawlessness of the reasoning; he felt perfectly capable of being in disgrace and in a gooseberry garden at the same moment* [23].

З позицій граматичного зв'язку дієслово «to be» стосується обох виразів: «in disgrace» та «in a gooseberry garden». Разом із тим спостерігаємо актуалізацію різнопланових фреймів стереотипних ситуацій: у першому випадку (*to be in disgrace*) йдеться про ситуацію покарання, перебування в немилості, в другому (*to be in a gooseberry garden*) – про перебування в садку з агрусом; в одному випадку мається на увазі фізичне перебування в певному місці, в другому ж – йдеться про віднесення персонажа до певної категорії, а саме до дітей, що провинились. Саме тому для хлопчика не зрозуміло, чому він не може бути одночасно в немилості та в садку з агрусом: у фізичному сенсі ці ситуації не виключають одна одну. Зіткнення згаданих фреймів та їх навісисне протиставлення в контексті призводить до виникнення опозиції «логічне–нелогічне» і, як наслідок, спричиняє комічний ефект.

До важливих засобів створення комічного ефекту у творах Гектора Манро належить вживання слів різного стилістичного маркування. У мовну канву оповідань автор вплітає елементи спеціальних функціональних стилів. Приналежність лексичних елементів до різних семантичних полів та семіотичних систем призводить до несподіваної активації певних фреймів у свідомості читача. Контактне розташування подібних неспоріднених мовних одиниць спричиняє виникнення опозицій «логічне–нелогічне» або/та «високе–низьке», що і призводить до сміхової реакції.

Дане явище досить чітко прослідковується в уже згаданому оповіданні «The Lumber Room». Намагаючись висміяти тітку, яка застосовує досить жорстокі та подекуди абсурдні методи виховання, автор надає всьому твору іронічно-глузливого звучання, що створюється завдяки частотному використанню канцеляризмів та професійної лексики з різних галузей. Зокрема, помітними є юридичні терміни (*offender, to be debarred, reasoning, to fortify the suspicions, unauthorized intrusion, to grow suspicious, prisoner, detention*), військова лексика (*a skilled tactician, to shift from favourable ground, to make a sortie, sentry-duty, to rescue, punitive expedition*), слова з релігійної сфери (*to fall from grace, a sin, to sin, depravity, to be in disgrace, the Evil One, to tempt, to yield, Devil*). Кожний блок використаних термінів активує у свідомості читача відповідний фрейм, який у разі накладання на описувану референтну ситуацію виховання дітей створює іронічний підтекст, імплікуючи відчуженість, холодність стосунків у родині, що нерідко нагадують поле бою. Цей ефект додатково підсилюється використанням ускладненого синтаксису, більш доречного для формального офіційного документу, наукового тексту чи філософського есе, аніж для художнього твору про повсякденне життя звичайної сім'ї:

It was her habit, whenever one of the children fell from grace, to improvise something of a festival nature from which the offender

would be rigorously debarred; if all the children sinned collectively they were suddenly informed of a circus in a neighbouring town, a circus of unrivalled merit and uncounted elephants, to which, but for their depravity, they would have been taken that very day.

Слід відзначити, що релігійна лексика в даному випадку має додаткове смислове навантаження: виклик релігійним догмам та традиціям у вихованні дітей в Едвардіанський період. Найважливішими чеснотами того часу були покірність, слухняність та набожність. Гріховним вважалося усе, що може принести задоволення. Головними методами виховання, які ми бачимо в оповіданні, були покарання, залякування Злим духом, позбавлення дітей найпростіших розваг та цікавих речей. Використання релігійної лексики в такому глузливому контексті змушує читача визнати абсурдність описуваної ситуації і призводить до ефекту десакралізації, тобто знецінювання сакральних (релігійних) понять, ув'язнення, установок. Подібна тенденція використання слів релігійної тематики прослідковується в багатьох творах Гектора Манро, що можна розглядати як вияв світоглядних позицій автора, який, як стверджують, був переконаним агностиком [див. 25, р. 118].

Висновки. Таким чином, застосування фреймового підходу дає можливість краще усвідомити суть явища комічного, проникнути в глибинні механізми гумору, що базується на зіткненні ментальних структур свідомості і призводить до порушення очікувань адресата. Основними мовними засобами, що реалізують зазначені когнітивні суперечності в оповіданнях Сакі, слугують гра слів, використання стилістично маркованої лексики та ускладнених синтаксичних конструкцій у невідповідному оточенні. Необхідно зазначити, що важливою умовою належного декодування комічних ситуацій є національно-культурна специфіка комічного, а саме спільність фонових знань, культурних асоціацій комунікантів, аналогічність їхніх ментальних та мовних стереотипів. Подальші перспективи вивчення когнітивних механізмів комічного вбачаємо у виявленні та систематизації національно-специфічних засобів гумору в певній мовній і культурній спільності.

Література:

1. Болдирева А.С. Мовні засоби створення гумористичного ефекту: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі романів П.Г. Вудхауза) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2007. 31 с.
2. Капацкая В.М. Комический текст: Проблема выделения речевого и ситуативного комического в тексте. *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского*. 2007. Вып. 3. С. 224–228.
3. Карасик В.И. Алгоритмы построения комических текстов. *Вестник РУДН. Серия: Лингвистика*. 2018. № 22 (4). С. 895–918.
4. Косолюбова И.В. Лингвокогнитивные механизмы создания комического в ранней прозе А.П. Чехова : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Белгород, 2006. 24 с.
5. Козачишина О. Комічний потенціал прецедентних текстів: лінгвокогнітивний аспект. *Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти* : матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції (10 квітня 2014 р.). / гол. ред. Т.І. Ямчинська. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2014. С. 47–49.
6. Минский М. Фреймы для представления знаний. Москва : Энергия, 1978. 151 с.
7. Мусийчук М.В. Когнитивные механизмы структур комического: философско-методологические аспекты : дисс. ... доктор филол. наук : 09.00.01. Новосибирск, 2012. 365 с.

8. Орлова Н.А. Поэтика комического в прозе С. Довлатова: семиотические механизмы и фольклорная парадигма : автореф. дисс ... канд. филол. наук : 10.01.09, 10.01.01. Майкоп, 2010. 22 с.
9. Панина М. Комическое и языковые средства его выражения : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Москва, 1996. 144 с.
10. Полякова Е.В. Стилистические и лингвопоэтические особенности рассказов Г.Х. Манро : автореф. дисс ... канд. филол. наук : 10.02.04. Москва, 2014. 25 с.
11. Савіна Ю.О. Лінгвокогнітивні операції мапування як когнітивне підґрунтя формування комічного в малій прозі Джерома К. Джерома й О. Генрі. *Філологічні науки. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2016. Випуск 1 (83). С. 89–95.
12. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля. Київ, 2006. 716 с.
13. Сладкевич Ж.Р. Коммуникативная компетентность и комический эффект: когнитивно-прагматический и кросс-культурный аспект. *Человек. Культура. Образование. Научно-образовательный и методический журнал*. Сыктывкар : Издательство СГУ им. Питирима Сорокина, 2015. № 2 (16). С. 233–250.
14. Уткина А.В. Когнитивные модели комического в их репрезентации в русском и английском языках: сравнительно-сопоставительный анализ : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.20. Пятигорск, 2006. 207 с.
15. Харченко О.В. Американський дискурс комічного та його лінгвокогнітивні особливості. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2010. № 897. С. 120–125.
16. Ширяева Н.В. Лингвокогнитивная репрезентация категории комического в немецком языке : на материале типа текста «анекдот» : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Москва, 2007. 221 с.
17. Шмудевич Л.И. Когнитивно-прагматические основания порождения юмористического эффекта (на материале англоязычных юмористических текстов) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 «Германские языки». Санкт-Петербург, 2015. 19 с.
18. Ярошенко Н.А. Комическая коммуникативная неудача в прагматическом аспекте (на материале произведений П.Г. Вудхауза). *Современные научные исследования и инновации*. 2014. № 11. URL: <http://web.snauka.ru/issues/2014/11/40262>
19. Kotthof H. Pragmatics of performance and the analysis of conversational humor. *Humor: International Journal of Humor Research*. 2006. 19 (3). 271–304.
20. Munro H. (Saki). Selected Stories. Харків : Ранок, 2003. 336 с.
21. Munro H. Fur. URL: <http://www.online-literature.com/hh-munro/1820/>
22. Munro H. The Blind Spot. URL: <http://www.online-literature.com/hh-munro/1792/>
23. Munro H. The Lumber Room. URL: <http://www.online-literature.com/hh-munro/1839/>
24. Raskin V. Semantic Mechanisms of Humor. Dordrecht-Boston-Lancaster : D. Reidel Publ. Company, 1985. 285 p.
25. Safonova M.A. Concerning the Stylistic Peculiarities of H.H. Munro's Short Stories. *Вестник Пермского университета. Российская и зарубежная филология*. 2013. № 3 (23). С. 114–119.

Kozachyshyna O., Mosiichuk A. Linguistic and cognitive means of humorous effect creation in short stories by Hector Munro

Summary. The article deals with the study of linguistic and cognitive means of humorous effect creation in the English literary text. The methodology of research is based on frame theory worked out by M. Minsky. According to frame approach human memory stores knowledge in definite organized structures (frames). Unexpected change of the frames (reframing) in speech leads to defeated expectancy, cognitive dissonance which causes humorous effect. At a linguocognitive level this transformation is realized as a language play, therefore the analysis of humorous means has to combine cognitive and linguistic approaches. Frames are primary in relation to words: the consciousness of the addresser generates some frames, explicated by definite language means, while reframing occurs in the mind of the addressee in the process of their perception. Any kind of reframing causes mental oppositions “logical-illogical”, “possible-impossible”, “high-low”. The given mechanism of humour refers to deep structures of human consciousness and has a universal character. However there is no sufficient evidence as to the specificity of types of reframing depending on language and cultural factor as well as type of discourse. It is also important to take into account individual preferences of the speaker / writer in terms of using certain mechanisms of humorous effect creation. This paper focuses on peculiarities of humorous effect formation in short stories by Hector Munro (pseudonym Saki). The study made it possible to define that the main language means of humorous effect creation in the stories by Saki are: play upon words, that forms the basis of such stylistic figures as zeugma and decomposition of precedential texts (phraseological units, quotations, aphorisms) as well as the usage of stylistically marked vocabulary and complex syntactical structures in an inadequate context. The reframing mechanism actualized in each of the aforementioned type of language play means is analyzed in the article. Most cases demonstrate the realization of mental oppositions “logical-illogical” and “high-low” that are frequently combined within one context.

Key words: Hector Munro, humorous effect, frame theory, reframing, mental opposition, cognitive mechanism.